

ALFÖLD.

POLITIKAI NAPILAP.

Szerkesztési iroda:

főtér, Szabó-féle ház 2-ik emelet,
hova a lap szellemi részét illető közlemények intézen-
nek. Bérmentetlen levelek csak ismert kezektől fo-
gadjatok el.

Előfizetési feltételek:

Vidékre postán, vagy helyben házhoz hordva:

Egész évre	15 frt — kr.
Félévre	7 „ 50 „
Negyedévre	3 „ 75 „

Hirdetmények díja: 4 hasábos petit-sor egyszeri

hirdetésnél 6, és minden következőnél 3 ujkr szá-
mítatik. Terjedelmes hirdetések többszöri beiktatásnál
kedvezőbb feltételek mellett vétetnek fel. Bélyegdíj
külön 30 ujkr. Magánvita 3 hasábos petit-sor 15 ujkr.

Kiadói hivatal:

Bettelheim testvérek könyvkereskedésében
(főtér), hova a lap anyagi részét illető közlemények,
(előfizetési pénz, kiadásakörülípanaszok, hirdetmények)
bérmentesen intézendők.

A „Sürgöny“ tegnapi száma föltünőbb be-
téttel a következőt hozza:

„Főkanczellár urtól gr. Pálffy Mór hely-
tartó urhoz következő távsürgöny érkezett:

Ő cs. kir. Apostoli Főlsége a haditörvény-
szabályok által elítélt politikai foglyoknak, vala-
mint a már visszatért politikai menekülteknek
általános amnestiát adni s a folyamatban levő
vizsgálatok megszüntetését legkegyelmesebben
elrendelni méltóztatott.“

Parlagi levelek.

III.

○ Tisztelt szerkesztő ur! Sokszor gondol-
kodom arról, s a gondolat úgy fáj szívemnek,
hogy miért kell a népeknek legtöbbször arra
vesztegetni erejüket, hogy megszerezzék ma-
guknak, a boldogulhatásra vezető eszközöket?
Mily messze marad el ekkor tőlük a valódi cél:
a szellemi és erkölcsi nemesbülés s az anyagi
előrelépés! Különösen nekünk magyaroknak jutott
ki e téren a legkeservesebb osztályrészünk. Az
előtt folyvást kellett harcolnunk egyik vagy
más ellenséggel, hogy a hazát megtarthassuk
számunkra. Mióta e harcok megszűntek, el-
szűntek a politikai küzdelmek, az alkotmány-
ügyi harcok, s ezek fölemésztették egészen azon
előrelépést, melynek legnagyobb részét más népek
anyagi és szellemi nagyságuk emelésére fordí-
tották.

Mig egyedül a fegyver szerezte a dicső-
séget, addig hatalmasak valánk s tekintélyes
befolyást gyakoroltunk. Szent áhitattal idézem
elém elé dicső multunk emlékeit! Volt idő,
midőn egész Európában leghatalmasb nemzet
valánk. Akkor oly népeknek, melyek most nagy-
hatalmi állást gyakorolnak, még semmi hírok
sem volt. Ők emelkedtek, mi süllyedtünk! Ne-
künk meg voltak eszközeink a lehető leghatal-
masabb nagyságra; nekik még kellett eszkö-
zöket teremteniök. S mégis ők emelkedtek, mi
süllyedtünk.

A mult dicsőségre való visszaemlékezés,
ha a jelenben nyomoruságban sinlődnék, min-
denkor fájdalmat okoz. De ha a nyomoruságot
nem sajátmagunk könnyelműsége, vétkes hi-
bánk okozá, akkor e fájdalom nemes és lelket-
emelő; ily szerencsétlenségben soha se veszítjük
el büszke önérzetünket, soha se veszítjük el aka-
ratszilárdságunkat s jellemünk nemessége által
ama dicsőségre mindenkor méltóknak mutatjuk
magunkat; ilyenkor nem lehetetlen, sőt nem
oly nehéz a körülmények tekintetbevétele s
helyes fölhasználása általa régi dicsőséget visz-
szaszerezni. De ha könnyelműség s önvétkünk
okozta a bajt s ezen vétkünkben tovább is meg-
maradunk, akkor enyészet felé sietünk s mások
legfőbb sajnálkoznak fölöttünk, de tevékeny
részvétet irántunk nem mutatnak.

Nem tagadhatni, hogy nekünk a körülmé-
nyek se kedveztek mindig. De nem tagadhatni
szinte más részről, hogy népi hanyatlásunknak
oka nagyrészt sajátmagunkban rejlik. Azt hisz-
szük, nincs nemzet, mely jobban szeresse nem-
zetiségét mint mi; s mégis nem találunk a törté-
netben sehol annyi példát, hogy valaki saját
nemzetiségét megtagadta volna, mint nálunk.
Valljuk meg, történetünk minden nyomon ta-
nusítja, hogy mi csak névre, csak külsőleg ra-
gaszkodtunk oly hévvel nemzeti legfőbb jelle-
günkhöz, de azt életünk minden nagy és kicsiny
mozzanatában irányadóul nem fogadtuk. Hogy
mindenben annyira hátra maradtunk, nagyrészt
saját elhanyagolásunk az oka. Nem ébredtünk
egyetemleg azon öntudatra, hogy a legtagabb
értelmű szociális téren kell nemzeti nagyságot,
nemzeti tekintélyt kifejtenuünk, nem hogy a ré-

gi dicsőséget visszaszerezzük, hanem hogy
általán jövőnket szilárd alapokra fektessük. A
nemzet életét, merem állítani, job-
ban biztosítja a minden részletében
nemzeti színézetű szociális emelke-
dettség, mint a politikai elvek.

Ne képzelje senki, hogy én fönnbbi sza-
vaim után kicsinyleném mostani politikai küz-
delmeinket. Teljesen tudom én méltányolniezek
roppant jelentőségét és fontosságát; de époly,
sőt jelentékenyebbnek és fontosabbnak tartom,
hogy a nemzeti-társalmi téren fejtsünk ki ver-
senyző erőt és tiszteletre méltó, sőt kifelé ható
tekintélyt és nagyságot; mert egy nép elvesz-
tett jogait mindig visszaszeresheti, de elvesztett
nemzetiségét soha!

Egyik nagy bajunk, hogy az ugynevezett
polgári osztály (bourgeoisie) legkevesbbé
emelkedett nálunk tiszta, jellemzetes nemzeti
önérzetre. Dicséretes kivételek vannak itt is, s
ezeknek egész tisztelet; de én általánosan szó-
lok. A mai kor szociális története eléggé tanu-
sítja, hogy ezen osztály a népek életében rop-
pant jelentőséget fejthet ki. Ezen osztály sok
tekintetben legkirívóbban tanusítja nálunk a
cosmopolitai jellemet.

Szinte legkevesbbé teljesíti a nemzetiségi
igényeket. Csekélység magában véve, de mégis
jellemző, hogy például egész Magyarországon
ritka vendéglőben találunk magyar étlapokat;
aránylag kevésben magyar hírlapokat; ritka
helyen állítják ki általán véve magyarul a szám-
lákat stb. stb. És a polgári osztály nálunk oly
hatalmas lendületet adhatna a nemzeti szociális
haladásnak, s általán véve a nemzeti művelő-
désnek, mert ez egyike a legtevékenyebbeknek,
legtöbbször munkálkodik s anyagi foglalkozásai
közepett ritkábban felejtkezik el a szellemi ön-
művelődésről is. Azonfölül tetemes anyagi erő-
vel is rendelkezik. De nemzeties képzettséggel
nem bir ehhez aránylag.

Nem említem volt hátrányos, czélszerű po-
litikai szervezetét a királyi városokban. A 47/48-
iki törvények e tekintetben föloldozzák nyűgeit.
Azt óhajtanám, hogy különösen a szociális, az ő
terébe eső nemzeti haladásnak lenne ezen osz-
tály irányadója s leghatalmasabb tényezője. E
részben még nagyon kevés történt. Még csak ar-
ról sincs eléggé gondoskodva, hogy különösen
ezen osztálynak megfelelő polgári tanodák lé-
tezenek. A reáliskolák még kevésbé elterjed-
ték és sok helyen legnyomoruságosabb, tengő
állapotban; nemzeti irányu kereskedelmi és
szoros értelmű ipartanodák alig léteznek; azon
magánintézetek is, melyek e nyilvános iskolák-
kat potolnák, többnyire nem nemzetiesek. Sőt
a leginkább ezen osztály részére szolgáló magán
nótanodák se birnak megkivántató nemzeties
színezettel. Innen van aztán, hogy a polgári
nők jelentékeny része nem neveltetvén úgy, ke-
veset ismeri s még kevésbbé pártolja a nemzeti
irodalmat.

Sajnos minálunk mindenesetre, hogy a po-
litikai érzülettel számtalanszor a nemzeti érzü-
letet is összekeverik, s így — mi más ország-
ban hallatlan, nálunk nem ritkán történt meg,
hogy némely ember politikai különböző nézete
miatt megtagadta a nemzet iránti kötelessége-
ket is. De már végső ideje annak, hogy e tekin-
tetben tiszta öntudatra emelkedjünk s elismer-
jük egytől egyig, minden politikai elvkülönb-
ség nélkül, — hogy a nemzeti szociális téren
egyenlő kötelessége van mindnyájunknak, hogy
e téren az irányra és szellemre vonatkozólag
nézetkülönbségeknek uralkodniok nem szabad.

A szociális tér elég szabad, van ezen szere-
pe mindnyájunknak; e szerepet töltjük be nem-
zeties irányban és sokat tettünk hazánk jövője

ügyében. Így fogva fel hivatásunkat, senki se
mondhatja önmagáról, hogy ő bármiként sze-
retné, s tehet semmit; senki se mondhatja,
hogy, miután a politikai téren korlátokat talál-
unk jelenleg, tehát nem is lehet semmit se ten-
nünk. Ellenkezőleg e téren lelkesülve, egymás-
sal versenyző erőt, fáradhatatlan munkásságot
kell kifejtenuünk s csüggedetlenül, akár mege-
rőtletessel s áldozatkészséggel haladnunk a ki-
tűzött helyes irányon.

Végre pedig szerkesztő urat kérem, hogy
legyen elnézéssel, ha e nagyon is fontos tárgy-
ban oly kuszáltan és töredékesen adtam elő esz-
méimet. Remélem mégis, hogy az illetők meg-
értik, meglehet más tovább is fűzi, mit tiszta
szivemből kívánnék.

Körültekintés.

A magyar országgyűlés egybehívásának kérdé-
sére vonatkozólag a „D.-A.-Z.“ bécsi levelezője e hó
13-áról ezeket írja: „Az államminiszterium s a magyar
udvari kancellária közt fenforgó differenciákat illetőleg
most erősítik, hogy azok a tegnapielőtt tartott minisz-
tertanácsban, és pedig főleg Rajner főherczeg ő fensé-
gének közvetítése folytán kiegyenlítették. Biztos hal-
lomás szerént abban történt megállapodás, hogy a ma-
gyar országgyűlés a jövő tavasszal hívassék egybe,
amikorra a kiegyezésnek még utjában álló akadályokat
elháríthatni remélik.“

Az „Ország“ a horvátországi földhitel-bankra vo-
natkozólag írja: „Mióta a földhitelbank Magyarország
részére engedélyezve van, a horvátországi birtokosok
nagyobb része azon eszméhez hajlik, hogy ez ország
földhitelének legjobb szolgálat tételnek úgy, ha a Hor-
vátország számára alapítandó hason intézet szabályai-
nak kidolgozására kinevezett báni bizottmány magát a
magyarországi földhitelintézet alapító tagjaival érintke-
zésbe tenné és ennek Horvátországra kiterjesztése vé-
gett teendő lépések iránt tanácskoznék.“

A mint biztos kútfőből értésünkre esett, e horvát-
országi bizottmány elnöke b. Hellenbach Lázár, három
tagtársával, ugymint Bogovics Imre, Suhay Imre s Ja-
kics Antal urakkal, a közkívánságnak eleget teendő,
azon véleményben vannak, hogy a nov. 17-én tartandó
bizottmányi ülésben oly határozat hozassék, melynek
folytán annak elnöke nov. 20-án Pestre rándulna, az
ott tartandó közgyűlésnek, az országos bizottmány rész-
éről, az országos ohajtást nyilváníttandó, hogy a köz-
ponti intézet működését a társ-országokra is kiterjesz-
tené. Ámbár a hét tagból álló bizottmánynak három
tagja szívesebben látná, ha Horvátországnak külön
földhitelintézete lenne s ezek annak fölállításához kül-
földi tőke-pénzt óhajtanak, mégis föltehető, hogy a
többség véleménye e részben irányadó lesz. Azon eset-
re pedig, ha netán előre nem látott akadályok lehetet-
lenné tennék az elnöknek mint olyannak Pesre utazá-
sát, úgy a báró ur, mint nagyobb földbirtokosok megbí-
zotta fog oda menni, s azok nevében fogja a csatlako-
zást sürgetni.

A „P. Hírnök“ a „közös ügyek“ kiegyenlítésére
vonatközőlag a következő variált javaslatot ajánlja:
„Hisszük, hogy a korona nem szándékozik a nemzettől
elvonni a katona- és pénz megajánlási jogot. Ezen jog
a birodalom hatalmi állását eddig sem veszélyezé. A
magyar nemzet vér és pénzben nem szokott fukarkodni,
mert tudja, hogy a nélkül az állam fenntartása, a kül-
és belbirtokosság biztossága és a közjó előmozdítása nem
eszközölhető.“

Azon hiedelemben vagyunk, hogy noha az okt.
20. diploma csupán a katonáskodás módjáról, mivel-
tárol és teendőjéről szól, — melyről a birodalmi tanács
rendelkezhetik, — mégis a pénz- és katona- aján-
lási jogot is bizonyos, a monarchia üdvét és hatalmi ál-
lását képző korlátok között, előbb-utóbb megnyerendi.
A korona ekkor katona és pénz iránti követeléseit a
birodalmi tanács és a magyar országgyűléshez elvál-
tan és illető módon intézheti, — s nem is lehet kétség
benne, hogy mind a két fél meg fog felelni kötelessé-
gének.

A birodalmi egyéb közös ügyekre nézve pedig
talán legczélszerűbb lenne: ha a magyar országgyű-
lés szintén úgy, mint a birodalmi tanács, (illetőleg az
örökös tartományok képviselő testülete) egy meghatá-
rozott számn tagokból álló bizottmányt nevezne mind-
két házából, kik fejedelmi parancsra összeülvén, intéz-
kednének, természetesen azon kötelezettséggel, hogy
a legközelebbi országgyűlésen végzésöket indokolva
előadni tartoznak.

E bizottmányok „permanens“ jelleggel bírhatnak ugyan, de tagjai csak 3 évre lennének, mint a követek, választandók.

A nemzeti függetlenséget e módon, valamint az országgyűlés hatalmát a birodalmi közügyeket illetőleg megvédték kellene tekinteni.

Ha 30,000 választó (a 48-iki törvények szerint) megbízhatik egy emberben feltétlenül, talán 400 megbízott szintén megbízhatnék például 10-ben feltételeesen, — a felelősség kötelezettsége alatt.

Ezen országgyűlési bizottmány, melybe a korona részéről is bizonyos számú tagok lehetnének sorozandók, a közös fejedelem közvetlen befolyása alatt állana. Megalapítaná a közös ügyeket illető törvényjavaslatokat, az országgyűlések eltérő nézeteit kiegyenlítni törekednék, és előkészítőleg gondoskodnék mindarról, mi a közbizalom jólétét és külföldi állását illeti.

Valami compromissumnak mindenestre kell történni, hogy az örökös tartományok alkotmányossága mellett, lassúság által a birodalom hatalmi állása ne veszélyeztessék. Így aztán a főnehézség, mely nemzetet és kormányt egyaránt aggaszt, kölcsönös jószándék mellett könnyen el lenne mellőzhető.

A február 26-iki rendelvénynek lényegét nem abban kell keresni, hogy az egész birodalom minden nemzetei és tartományainak képviselői, — arányos számban, egy házban, egy kalap alatt tanácskozzanak, a mi a magyarok által nemzetiségi összeolvasztást tekintetik, hanem azon igazságos nézetben, hogy a közös birodalmi, a diploma II-ik pontja alatt foglalt ügyek rendezésébe minden tartomány az őt megillető érdekekben befolyjon, és különösen Magyarország függetlensége azonföül megvédessék. Ezen befolyás és függetlenség, ha a korona külön tanácskozmányokat tartand az országgyűlési és birodalmi tanács megbízottjaival, el lesz érve, — nem is lesz veszélyezve a kölcsönös egyetértésből származó egységi elv, — mert nem képzelünk törvényhozó testületet, mely, mint az örökös tartományok, vagy a magyar korona képviselői, pénz- és vérel fukarkodnék, vagy rivalizálva alkudoznék, midőn a monarchia létele, becsülete, vagy közjóléte jó kérdésbe.

A lényegét megmentve tehát, a formát talán feláldozandja a kormány azon czélból, hogy egy nemzetet, országot megnyugtasson.

Az ércz, pénz, hitelügy, vám- és kereskedelmi ügyek, a jegybank-ügy elvei, a posta-, távirat- és vasut-ügy alapelvei, és minden egyéb, a diploma második pontja alatt a birodalmi közös képviseletnek fenntartott ügyek, az országgyűlési bizottmánynak főtárgyát képeznek, mindenestre azon czélból, hogy az említett közös ügyek összevágó irányzattal rendeztethessenek, igazságosan, gyorsan és erőlyesen. Különben nem szándékunk mellékes részletességekbe bocsátkozni, s az egyezkedő országgyűlés teendőit praecoccupálni. Azt akarók csak röviden érinteni, mit nem lehet követelnünk és mint lehetne igazságos követeléseinket az örökös tartományok érdekeivel összhangzásba hozni.

(A „P. H.“ szerkesztője megjegyzi ez ellen, hogy jól cselekednék a journalistika, ha az érintett diploma második pontját, a közös ügyek részleteit még az országgyűlés előtt megvitátná, — mert mi attól tartunk, hogy a kiegyenlítés valódi nehézségei éppen a közös ügyek részleteiben s megállapításában rejlenek.)

Földhitel-intézet és telekönyv.

Bába, nov. 9-én 1862.

A magyar gazdaközönség előtt, a minő régen ohajtott és várt, épen oly kedves emlékezetű nap ma-

radt e folyó évi augusztus 20-ka, midőn a magyar földhitel-intézet a fejedelmi szó által életet nyert.

Bár azt hiszik, hogy fokozott alástüledésünknek, ugyszólván közös elszegényedésünknek alapokai sokkal mélyebben fekszenek, hogysem azon egykönnyen az országos hitelbank is segíthetne, — közös bajaink forrása s kútfeje társadalmi s államviszonyaink megrenülésében s ennek folytán a közérkölciség romlásában is keresendők, melyeken egyes — különben báminő üdvös intézkedések sem képesek segíteni rövid idő alatt és gyökeresen.

De épen azért, mivel a veszélyt, mely közös anyagi állásunkat fenyegeti, ostromolja, talán nagyobbak a sebeket mélyebbeknek s nehezebben gyógyíthatóknak tartjuk, mint némelyek; örülünk egyszersmind minden oly pillanatnak vagy egyes körülményeknek, melyek állapotunkat mégis enyhíteni, s bennünket a zsidbasztó helyzetből új élet-tevékenységre villanyozni képesek.

Mi tehát a magyar földhitel-intézetnek a mint hogy szép jövőt ohajtunk, ugy minden esetre üdvös eredményt is várunk attól; az idő nincs is távol, midőn működését megkezdendi, s vajjon, kik majdan a hitelintézetnek segélyét igénybe ohajtanók venni, tesszünk e valamit magunk részéről is arra nézve, hogy ez olcsó segédmet megnyerjük? vagy részünkről elég a tétlen várakozás akkor is, midőn cselekvésre, kölcsönös együttműködésre hivnak fel a körülmények?

Miután mint tudjuk, hogy minden kölcsönnek hitel az egyedüli alapja, hitelt pedig az egyes birtokosra nézve saját birtokállásának rendszeres s világos kimutatása képes csak eszközölni, biztosítani: kérdjük, hogyan állunk e tekintetbe? birtokállásunkat minő pontossággal s rendben mutatják ki az eddigelé készült telekönyvek?

Tudunkra, rendszerint a telekönyvek ugy készültek, hogy az egyes birtok izeken a birtoknak csak helyrajzilag megállapított egyes parcelláit vezették be bizonyos sor-számok alatt, a nélkül, hogy magának a birtokállománynak tulajdonképeni mennyiségét meghatározták volna; — tehát azon lényeges körülmény felejtetett vagy hagyatott ki, mely épen az illető tulajdonosra nézve a valódi hitelnek kezességeül szolgálhattott.

Honnan e hiányosság az eljárásban? a valódi birtok-mennyiségnek ezen ugyszólván eltitkolása? E körülményben részünkről ismét közállapotaink sebhelyeire találunk.

S mióta ezen telekönyvek, ugy a hogy, ország-szerzte elkészültek, új körülmény lépett közbe, mely a volt birtokviszonyokra nézve ismét új bonyodalmakat eszközölt, — t. i. a tagosításoknak időközben ország-szerzte behozatala. — Az előbb összeállított telekönyvek nem tartalmazzák többé az új birtokállást; miután a jelenleg egy testbe olvadt birtok egészen más parcellálából keletkezett, mint minő parcellákat eddig saját birtok-ize jelzett, és így a régi birtok-izek nem szolgálhatnak tulajdonképen az új birtoktestre nézve a hitel zálogául sem.

Itt az idő, hogy e tekintetben is történjék valami. Már eddigelé is mulasztást láttunk abban, hogy az illető telekönyvi hatóságok oda nem utasítottak, miszerint a telekönyveket az új birtok-változásokhoz képest alakítsák át s egészítsék ki. A mi ha időközönként a tagosításoknak helyenkénti megtörténtével vétetett volna egyuttal munkálat alá, mennyi idő, minő sok zavar, bonyadalom s munka-halmaz lett volna általa megkímélve s megnyerve.

Legelső szukség minden egyes birtokosra nézve, de elkerülhetlen az országos hitelintézet biztosítására nézve is, hogy a birtokviszonyok rendeztessenek; min-

den egyes birtokra nézve új, a birtokmennyiséget meghatározó telekönyvekkel bírjunk.

Hitelt biztosító intézkedések nélkül a magyar földhitelintézet sem kölcsönözhet saját kára nélkül.

Orczy Gyula

HIVATALOS.

Ő cs. k. Apostoli Felsége f. évi okt 31-ről kiadott legfelsőbb határozatával, Szandház Károly pesti szász-rázt a minta-tan tanárává, a magyar kir. budai József műegyetemnél legkegyelmesebben kinevezni méltóztatott.

A kereskedelmi miniszterium rendelete, érvényes mind a koronaországra, a fél-ujkrnyi pótlék megszüntetésére vonatkozólag megbélyegzett levélborítékok eladásánál.

Hogy a bélyeggel ellátott levélborítékok száma melyek különmemű sikkasztások ellen tökéletes biztonságot nyujtanak, nagyobb kelendőség szereztessék fél-ujkrnyi öszlet behajtása minden borítéktól, melyek eddigelé a vevők által, a készítési költségek hasonlatosán kelle befizettetnie, s a postahivatalok által a kinttár számára beszámíttatni, 1862. decz. 1-től fogva megszüntetik.

Eszerint a borítékok vevőinek ama naptól fogva csupán amaz értékösleteket kellend befizetniök, melyekre a bélyegek szólnak, s a posta-hivataloknak csak ezen öszleteket kellend a kincstár számára beszámíttatniök.

K ü l f ö l d.

Franciaország. Sartiges ur Franciaország új turini képviselője, 17-én volt állomására indult, hogy ott legyen az olasz parlament megnyitására, mely 18-ára volt kitűzve.

— Párisból írják: Hubaine ur rópiratúrnak eltiltása miatt Napoleon herceg levelet irt a császárnak, melyben nem a legillőbb kifejezésekre ragadtta magát. A császár megbízásából erre Bacciochi ur egy levelet küldött a herceghez, melyben azt írja: „A császár elolvastván fenséged levelét, igen sajnálja, hogy fenséged végre nem hajtotta utazási tervét.”

Orosz- és Lengyelország. A lengyelországi helyzetet igen szomorúnak festik a lapok. A magyalmi párt gyujtogatásokkal foglalkozik, mint minapban Pétervárott. Folyó hó 29-ére az 1830 diki forradalom évnapjára van ismét egy általános kitérés bemenő és czédulák osztatnak ki, melyek a népséget felhívják, hogy magát élelemmel ellássa. Felkner rendőrfőnök minap jelentettük meggyilkoltatása a legirtóztatóbb körülmények között történt; három törzsúrát kapott és még élt, midőn a fülét, a fejbőr egy részével lecskasztották. Azt mondják, még élt, midőn reggel megtaláltott. Özvegyével és kilencz leányaival tudatott kormányzó, hogy jövőjökre nézve nyugodtan legyenek Gondja leszen rá, hogy ez biztosítsassék. A meggyilkoltak koporsóját a templomban egész végig lepökdösték.

Görögország. Párisból írják novemb. 16-án Athenéből érkezett hírek szerint Anglia csakugyan működik benne, hogy Alfred herget juttassa a görög trónra, s kész beleegyezni abba is, hogy a joniai szigetek képviseltessék magokat a görög országgyűlésben, az azon jelöltség megtörténne. Francia- és Oroszország jelöltje a fiatal Leuchtenberg herceg: e részben szavát adta egymásnak a két hatalom. Talán ebben kell keresni okát, hogy a francia kormány sietett meghuzdolni azon állítást, mintha ő egy olasz herceg kijelölésétét pártolná. Azonban ha Drouyn de Lhuys ur

TÁRCZA.

A földfejlődés történelmének hitregéje.

I.

(Folytatás).

Imén érintök meg a világ életét, vagyis, hogy az egyetemes világnak van (és pedig lényegesen összefüggő, mondhatjuk egyedi) létele. Amde az életnek fogalma folytonos változás, és e változásban haladás, tökélesbülés. Már ebből is önként következik, hogy a természetben nem lehet megállapodás. A világ, vagy a föld nem teremtetett azon állapotban, melyben most van; mert az életnek képződnie, fejlődnie kell.

Lehetlen, hogy a gondolkodó olvasó előtt föl ne merüljön e kérdés: mért a folytonos változás és képződés? hova jut ez által végleg a világ? — Meghajolva a teremő mindenhatósága előtt, kénytelenek vagyunk megvallani, hogy a teremő végcélja titok, valószínűleg örökké megmaradó titok előttünk. Nem csak, hogy nem tudjuk megmondani, mért teremtetett a világ; azt sejtíteni, vélelteni sem vagyunk képesek. A tapasztalás e tekintetben a jelennél alig vezet tovább bennünket. Az ész kimondja ugyan a tökélyt, melyet az istenség eszméjében központosít; de mi e tökély, mi az istenség tulajdonságainak föltétlen lényege, micsoda összefüggés, vagy inkább micsoda különbség létezik, a világ és az istenség között, azt az ész nem képes meghatározni. Minden e tekintetbeni vélekezés csak egy vaknak tapogatása ismeretlen helyen. Annyi áll, hogy a világ létele, mint az ember szellemé, mindig előbbre halad — tökély felé. Többől nem szólhatunk.

Azonban, noha az érintett fölötté fontos kérdésre nem felelhetünk is, a természetben tapasztalt s észteni itéletünk által okadatolt szukség és észszerűség nyomán következtethetünk, legalább némileg, először a teremő milyenségére, másodszor az egyes teremőtmények viszonylagos céljára, rendeltetésére. Mily alapon nyugszik a világ teremőse? — Ha mi valamely munkát akarunk véghezvinni,

akkor elkészítjük, elgondoljuk annak tervét, melynek önmagában tökéletes egyet kell képeznie. Midőn a gépész valamely gép készítéséhez fog, akkor fölveszi először a gép tervét; aztán megkísért minden egyes részt, vajjon hozzá illik-e a többihez, szukséges-e sat. E terv egy eszmét képvisel, melyben minden megvan, mi a gép által szándékolt cél elérésére szukséges. A gépben az egyes részeknek nincs föltétlen (absolut) hanem csak viszonylagos céljuk. Valamennyinek összeműködése, s illetoleg e működés végeredménye képezi, hogy ugy nevezzük, a gép végcélját. Mit e helyt az emberi munkákról mondottunk, az a természet minden egyes tüneményeiben, minden rendszerében, valamint az összefüggő mindenségben észteni szigorral fönnáll. A világ terv szerint teremtetett, mely terv tökéletes eszmét, vagy inkább tökélyt képvisel. Csak az egyetemes világ életének végeredménye fogja képezni a világ végcélját. De e végcél, e tökély elérésére számtalan tünemény szukséges. Innen a nagy különféség. Ezen egyes tüneményeknek célja ez okból nem föltétlen (absolut), hanem az egészhez alkalmazott, tehát viszonylagos. Valamint a természetben minden tünemény csak viszonylagos, ugy e tünemények célja is csak olyan. Éppen azért mindennek meg van a maga szuksége és (viszonylagos) célja, valamint meg van mindennek szukséges kelléke is, hogy e cél elérése. E nélkül a világ életét józanon, természetűhöz képzelnem lehet. Tapasztaljuk, hogy a növény, az állat ezer féle változáson megy át. De e változások mind olyanok, melyek teljes kifejlésre s rendeltetésére szukségesek. Azonban sem az állat sem a növény tulajdonságai nem vonatkoznak csupán csak tulajdon életükre, hanem más, tőlök független tüneményekre is. Növények nélkül, pl. a többi között, az állatok nem létezhetnének, és viszont, állatok nélkül, legalább most, a növények nem. A föld tömege, víz, levegő sat. pedig ezek szolgálatára van. Ezen, más tünemények kifejlésére vonatkozó célzati viszonylagos célzati elnevezzük. E viszonyosság célja kapcsolja össze a mindenséget egy tökéletes, lehet mondani szerves egészszé. Az emberre nézve ugyan nem igen tudjuk fölmutatni a viszonylagos

célzati, azaz, hogy az ő létele a föld valamely egyéb tüneményére nézve lényegesen szukséges volna. Azonban, ha megfontoljuk, hogy többi között az embernek vannak oly vágyai (például megismerni az egész világot, tökélyt alkotni az emberi társaságban, sat.), melyeket soha el nem érhet, tehát nem bir minden szukséges kellékekkel, hogy a célzati tökélyt, a végcélzati elérést; akkor kénytelenek vagyunk megvallani, hogy az ő létele sincs önmagában célja, vagyis, hogy az ő célja szinte csak viszonylagos *).

Ha az ész szigorú követelése után indulunk, akkor azt kell hinnünk, hogy az emberiség szellemi létele alapja egy új szellemi életnek, mely (a földön, vagy másutt, mindegy, minthogy e világ összefüggő), tökélesbülését, haladását ez alapon kezdi, s ebből folytatja tovább. Lehet, hogy ez ismét egy új láncszem leendő még tökéletesebb létehez **). Hogy hogyan létezőlhet e többszörös lét összefüggése, azt gyanítani sem bírjuk. Vont következtetéseinket parancsolja az ész, s az embernek másképp meg nem magyarázható tulajdonai.

Es itt egy tényre hívom fel az olvasó figyelmét. Az ember veszesültelett ösztönével sejtisokszor a legmélyebb természeti igazságokat, midőn azok valódiságát nemcsak megérteni, de gyanítani sem képes. Ilyenek tartom a főnérintett, s a legősibb kortól fogva sejtített halhatatlanság eszméjét is. Ilyen igazság számtalan van, melyek különösen az erkölcs alapjául szolgálhatnak. Nem is hallgathatom el, hogy nemcsak azelőtt, de kivált korunkban, midőn a természettudományok sok előbbi hitet megdöntének, vagy kiigazítanak, nagy számmal találkoznak olyanok, kik fölületes itéletökben s fölfogásukban a hitet mindenestől elvetik, épen azért, mert hit. Én nem akarok védelmezni semmi balitéletet, bár mibe legyen az beszöve, s bár mily forrásból származ.

*) „Maga az ember is sokkal inkább a természetért létezik, mint önmagáért,“ mondja Burmeister a teremő történelmében 135. lapon.

**) Erre vonatkozik, noha valószínűleg tisztán nem értve, Herdernek költői ihletésű azon állítása, hogy az ember összekapcsolása a föld életének a világ életével.

nem biztosítá is Nigra urat a felől, hogy Franciaország meghajol a hellen nép akarata előtt, bajos elhinni, hogy az ellenkezőjét mondta volna ki.

Törökország. A párisi török követ egy közleménye a francia lapokban a zultán lelki állapotáról elterjedt híreket egészen alaptalanoknak nyilvánítja. Ugyan ezen időben azonban írják az „Opin. Nat.”nak Konstantinápolyból: Vannak pillanatok, a melyekben a zultán a maga közelében bántalmaz és összetör, a mi neki a keze közé jön, mi ugyan is betegségének természetében fekszik. Átalán véve mindenki egy irtózatot, esemény bekövetkezéséről fél. A kormány törekszik, a felmerült aggodalmakat eloszlatni, melyeket a keringő hírek támasztanak. A moslim nép között szorosan meg van tiltva a zultán betegségéről beszélni, és az udvari szolgák csak „idegizgatottság”-ról tudnak; melynek oka azon nehézségekben rejlenék, melyekkel az uralkodó reformtervei mindenütt találkozhatnak. Különben a betegnek állapota nem kétségbeesztő. A zultán Kutschuk Tschekmedsche-ből visszatérte óta nyugodtabb, hanem közügyekről nem szabad vele beszélni, és e miatt a portánál minden tárgy bevégtelenül marad.

Amerika. A „Palmyra Courier” az amerikai mostani háborúból a következő hajborzasztó esetet beszéli el: Midőn Palmyra (város a Missouri államban) a szakadók által elfoglaltatott, azonnal eltűnt a városnak Ollsman András nevű lakosa, s azon hír merült fel, hogy megöletett. Később a várost M. Neil tábornok alatt újra megszállták az unionisták, s midőn a tábornok a nevezettnek titokteljes eltűnéséről értesült, falragaszok által közhírré tétette, hogy ha az elveszett 10 nap alatt vissza nem állíttatik, a hatalmában levő szakadók foglyok közül tizet kivégeztet. A kitűzött határidő lejárt, anélkül, hogy az elveszetről legkisebb hír hallatszott volna, és a tábornok beváltá a szó szoros értelmében fenyegetőzését. Tíz fogolynak, (kiknek az idezet lap neveiket is közli) a 10-ik nap estéjén tudat adatott, hogy magukat a következő nap a halálra készítették. E hírt az illetők megadással fogadák és az éjt Green Jakab lelkeszettel ajtatos imádkozásban tölték. — A következő napon dél körül 3 kormány kocsi 10 koporsóval a fogház eleibe robogott. Az elítéltek közül mindegyik egy koporsóra ült és katonai kíséret mellett haladt a vonat nagy kerülésekkel a kivégzési hely felé a hol már mintegy száz kíváncsi összegyűlekezett. Az elítéltek a nekik szánt koporsó mellé helyeztetek, elölük egy vonalban 30 puskák. Az elítéltek közül csak kettő engedte szeméit bekötöni. Tűzelésre jel adatott, de mindenki borzalmára halálosan csak 3 találatot, a többi 7-et a már készen álló tartalékpisztolyokkal ölte meg. Így adja elő a hivatkozott lap az eseményt minden észrevétel nélkül, mi azt mutatja, hogy a város még azon tábornok hatalmában van, ki ezen tömeges kivégzetést megrendelte. Ha ez valóság és nem egyedül találmány jegyzi meg a „Times” egy vezércikkben, ha az egyesültek tábornokai közt még több oly szörny találatik, mint M. Clean és Butler Új-Orleansban, akkor ne legyen meglepő, ha ily bosszuálló tények után a szakadók véres visszatorlását halljuk.

Utósó posta.

Trieszt, nov. 18. A „Tr. Ztg” tudósításai Görögországból s a jóniai szigetekről jelentik, hogy ott angol szellemben tovább folynak a tüntetések. Alfréd herczeg leendő megválasztása bizonyosnak tekinthető.

Turin, nov. 18. A „Discussione” írja: A képviselők két, számosan látogatott gyűlést

tartottak, melyeken elhatározták, a miniszteriumot támogatni.

Kassel, nov. 18. Oetker s Hurniernek a budgetre, a zálogházra s a vadászati törvényre vonatkozó interpellációi indokolása előtt, az országgyűlési biztos kijelenté, hogy a miniszterium főnnállása kétségessé lett, s ezért nem lehet kötelező válaszokat adni. Ezért a gyűlés határozata holnapig elhalasztatott.

Legujabb tengerentuli posta. (A „Bombay” nevű Lloydgőzössel e hó 18-án érkezett Triesztbe.) Bombayból okt. 27-éig, s Kalkuttából 24-éig terjedő tudósításokat hoz. Kalkuttából okt. 3-dikáról jelentik, hogy az angol követ a brit hatóságok által felszólítottatott, hagyja oda Dost Mohamed táborát, s vagy Kandaharba, vagy Kabulba térjen vissza. A Teheranból kiküldött 18000 perzsa 10 ágyuval Misedbe érkezett, s az ottani parancsnok utasítást kapott, még 20000 ember számára gyűjteni össze élelmi szereket. Dost Mohamed s több szerdár a kiegyezkedés s Kabulba visszatérés mellett nyilatkoztak.

Dormstadt, nov. 18. A fölrati bizottmány a trónbeszédre vonatkozó válaszjavaslatot egyhangulag elfogadta. E válaszban mondták: A kormány utjai a szövetségi reformot illetőleg nem vezettek sikeres célhoz; a nép szükségletei csak egy parlament összehívása s egy központi hatalom alakítása által elégíthetők ki. A kereskedelmi szerződés visszautasítása az országos jólétre nézve kiszámíthatatlan kárt okozhatna. A rendek beleegyezése ehhez nem adható meg. A vámegegylet fenntartása az Ausztriávali vámegegyezésnek, noha ez kívánatos, eléje teendő.

Páris, nov. 19. A mai „Moniteur” jelenti Athenéből f. hó 17-ről: Patrasban nyugtalan-ságok törtek ki. A távirdai összeköttetés Chios és Syra között ismét helyre van állítva.

Turin, nov. 18. (éjjel.) A képviselőházban Ratazzi a római kérdésre vonatkozó iratok a ház asztalára tette. Buoncompagni kívánta hogy a miniszterium politikája fölött interpellalhasson. Ratazzi nyilvánítá, hogy kész válaszolni. A vita csüttörtökre van határozva.

Róma, nov. 18. A pápa a walesi herceget s a porosz koronaherceget fogadta.

Sz. Pétervár, nov. 18. A megjelent pénzügyi tudósítás kimutatja a fél év óta gyakorlott bankjegybevéltásrendszer jótékony következményeit. Ez az érczkivitel 19 1/2 millióig megkevesbitette s a váltóárfolyam megjavítását idézte elő.

Vegyes tudósítások.

* Színházi első bérletfolyam letelvén, fölkérjük a közönséget, hogy a további bérletfolyamokban is kölön pártolja színésztünket, annál inkább, mert eddigelé alkalmunk volt észrevenni, hogy az igazgatók is igrkeznak a közönség igényeit lehetőleg kielégíteni.

* Gonszales, Patzenhoffer és Rottermann sopron-vidéki czukorgyártulajdonosok, a hozzájuk eladás végett küldött 600, az irói segélyegylet javára szóló sor-jegyet mind megtartották, s az érettek járó 300 forintot lelkes sorok kíséretében beküldötték. Annál szebb jele ez a részvétnék, mert a beküldők nem magyar ajkuak.

* Bécsben a császári várpalota alatt ürt s aknákat találtak, melyek a paradiisomkerttől egész a várlakig húzódnak. A vizsgálatot folytatják. Tolvajokról is beszélnek, kiket e barlangban fogtak volna el.

* Griyas görög tábornoknak — kinek halálát lapunk is hozá — egy leánya mint udvarhölgy követte Münchenbe a királynét.

* Az osztrák kormány a moldva-oláh kormányinak költségeit, — melyeket a legközelebbi években a fiatal magyar menekvőkre fordított — vissza térítette.

* Az állam és hadügyi ministeriumnak nov. 9-ről kelt rendelete szerint ő cs. kir. apost. Felsége nov. 4-én elrendelni méltóztatott, hogy a polgári törvényes ügyekben a Magyarorszáiban alkalmazott cs. kir. hivatalnokok és szolgák, valamint az itt állomásozó pénzügyérségek, ezenul a magyar polgári törvényszékek illetékessége alá jönek annyiban, a mennyiben nem oly ügyekről van szó, melyek a katonai törvényszékek előtt már folyamatban vannak, s melyeket azért ott kell bevégezni. Ellenkezőleg a büntető eljárás minden ügyeire vonatkozólag további rendeletig az 1861-diki május 15-én kelt legfelsőbb határozat marad érvényben.

* Bécsben új évtől kezdve hivatalos könyomatu lap fog megjelenni a kormány egyenes befolyása alatt. A szerkesztést a „S. K.” szerint Falke helytartósági titkár vezeti. A „D. Ztg” f. hó 7-ki engesztelő czikke állítólag Falke úr tollából került.

* A pesti magyar keresk. bank igazgatóivá a megürrült helyekre, ideiglenesen, a közelebbi közgyűlés új választásáig, az igazgatóság által következő urak választottak: Dumtsa Ignác és Prückler Ignác; cenzorokká végérvényűleg Schopper J. G., Fuchs Gusztáv és Halbauer Ferdinand.

* Ráth Károly — a „Gy. K.” szerint — a panonhalmi zárda irattárában gr. Zrínyi Miklósnak a költőnek két, eddigelé ismeretlen, igen érdekes eredeti levelére akadt, melyeket a győri „Történelmi s régészeti füzetek” közelebb megjelenendő VII. füzetében bocsátand közre.

* A tervezett földvédelmi s haszonbérleti társulat érdekében Hajnik Pál ur Brüsszelbe utazott.

* Lugosról írják, hogy ott olvasóköri van alakulóban; a kereskedői bukások ott is napirenden vannak, közelebből „Deutsch Gerson és fia” czég bukott meg 80,000 ft deficitel. A marhavéss Krassó megyében terjed s az erdőégek is gyakoriak.

* A napokban E. községből Kis-Jenőn keresztül Sz. községig sajátságos kocsizás történt. A lovak jók voltak, az ut se éppen a legrosszabb s a koci még se akart rendesen haladni, hanem vándorzorgott döcögve, mintha végét járta volna. Ütötték a lovakat, panaszkodtak a kocsiiban ülő hölgyek, mind hiába; a bajon nem tudtak segíteni. Végre egészen kifáradva a rázástól Sz. községbe értek. Itt panaszismétlés közben vették észre, hogy a koci egyik kereké az egész uton meg volt kötve! Gyermekek játékból kötötték meg, és az egész 5/4-ed óráig tartó uton senki se vette azt észre!

* A nem rég keletkezett „Wiener Kaufmanshalle”, a bécsi kereskedelmi testület közlönye, írja a „P. H.” a következő tudósítással lép meg: Mint hírlik, a legtekintélyesebb angol bankárházak egyike 500 millió fitot ezüstben, elfogadható feltételek mellett ajánlt fel kölcsönül az osztrák kormánynak. E hír annál inkább nyer hitelességben, mert mindennütt beszélnek, hogy a pénzügyminister angol tőkepénzesekkel alkudozott. E hír természetesen megerősítésre vár.

mazott legyen is; de az erkölcsi közöny terjedésének okát nagyrészt az említett körülményben találok. És az ily emberek aztán e sz h i v ö k n e k, rationalistának nevezik magukat. Pedig éppen az ész szigorú következtetési után indulva, az őskorok mondhatni legtöbb sejtéseiben, hitében, egyegy elrejtett arany igazságra halálunk, noha bebukolva képzeletszötte ködlepelbe.

Midőn így a teremtés fogalmát az észszerűség határai közé hoztuk, nem lehet elhallgatnunk azt, hogy szellemi, értelmi életünk is a természet lényeges része, s az ő törvényének van alávetve. Értelmünk a természet életének öntudatra ébredése. Mi öntudatra jövünk azon eszmékben, igazságokban, melyek szerint a természet élete foly. Ebből kiindulva, meggyőződhetik mindenki arról, mi lehet a tudományok határa, korláta. Csak azt vehetjük dönthetlen tényül, mit az ész, vagy a természetben tapasztalt tünemények által be tudunk bizonyítani. Mivel pedig a természet végtelen, az emberi értelem meg nem határozható messzeségig tökéletesbülhet; azért szinte a tudománynak, rák emberekre nézve, nincs határa. Ennek megismerése azon szabadság, melyet korunkban különösen a természettudományok kivívtak maguknak. E miatt is haladnak a népek a gyakorlatiaság terén oly óriási sebességgel. Sokat most, mit előbb állítani istentelenség, vagy hitetlenség lett volna, bebizonyított örök igazságul ismerünk. A buvárt semmi korlátozó gondolat nem huzza vissza kutatásaitól. Nem ismer ő a megtalált vagy vélelmezett igazságok bizonyítására nézve semmi föltétlen kikötélyt. Így készíttve el az utat a buvár, a beavatlan s bizalommal haladhat azon, tudományát nem kell hinnie, — arról meggyőződhetik. Minden népnek volt saját világ-, természetfelfogása, melyet az őt körülvevő, de nem okadatolható természettünemények által föliságzott képzelme teremtet. Ezeket hitte, mert nem tudta azokat. Most a hit kétes homálya visszahúzódik a meggyőződés fényének terjedése elől.

Olyan térre bocsátkozunk jelen értekezésünkben mi is, hol sokáig a képzelet uralkodott, sőt az még most is enyészett el teljesen.

Hogyan és mikor teremtett a világ anyaga? ... „Adjatok kezembe anyagot, s megteremtem a világot,” mondá a világbölc, Kant Immanuel. S ugy van. Az eredet mindenütt titok előttünk. A növény, az állat fogantatásának lényege ismeretlen. A világanyag eredetét sem tudjuk megmagyarázni. Van igen sok természettudós, kik meggyőződvn, miszerint „semmiből semmi sem lehet,” és „a valami soha nem veszhet el lényegileg,” a mostan fönlétező, vagy csak ismert természet-törvények, szinte az ész követelése szerint is, az anyagot öröktőlvalónak és örökkétartónak hirdetik. Az anyag meglevén, a világ élete önkényt fejlődött. De hogyan lehet az, hogy az anyag önnönmagára hagyatva, a világ e gyönyörű léteget alakította ki magából? Hogyan lehet az, hogy végtelen időben soha meg nem szűnő változás, örökös élet foly a nélkül, hogy valamely különálló mindenható hatalom közvetlen nem igazgatná, nem rendezné azt? Az előbb már mondtunk után a felelet ezekre nem nehéz. A viz tulajdonságait ismeri mindenki. Közönséges állapota hig; ha bizonyos foku hideg hat rá, akkor s z i l á r d állapotba megy át, s jégnek neveztetik; ha pedig bizonyos foku melegnek van kitéve, akkor lég nemű testté lesz, s gőznek, páranak hivatik. Tudja szinte mindenki, hogy a testek többé kevésbé nehezek. Nehézség nélkül semmi test sincs, ha bár némelyeknél, mint a légneműeknél, csak szorosabb vizsgálat után győződhetünk meg arról teljesen. Ha figyelmesen vizsgáljuk a testeket, azt találjuk, hogy mindegyik bir bizonyos tulajdonsággal. Kivétel nincs. E tulajdonságok között némelyek valamennyi testtel közösek, (milyenek az általános természettani tulajdonságok); mások csak bizonyos testek sajátjai, (milyenek a vegyiek). Tartuk meg ezen tényigazságot, hogy minden test, minden anyagparány, minden elem bir bizonyos tulajdonsággal, mely elválaszthatlan tőle; mint például, a követ nem gondolhatjuk nehézség nélkül. Vegyük föl most újra, mit előbb a teremtés fogalmáról mondtunk, hogy a teremtés összefüggő egész, egy tökéletes észeszmé, mely bizonyos, meghatározott, előre kigondolt czállal bir. Valamint a gépész nagyszerű gépe minden egyes részait hozzáalkalmazza az egész-

hez; az egyes részeknek, melyeknek csak viszonylagos czélok van, sajátos tulajdonságokat ad, s midőn valamennyinek tevékenységét kijelölte, megadja az indító erőt, s minden rész összhangzólag az egészhez véghezviszi munkáját; zavar sehol és soha nem történik. Szolgáljon e hasonlítás némi érzéktetésül a világszerkezetre nézve. A világ életének terve, eszméje szerint választá ki, hogy ugy mondjuk, a teremtő az elemeket, s nyomott mindegyikre bizonyos tulajdonságot, melyek kölcsönösségben legyenek egymással, s a főczél elérését összhangzólag előmozdítják. Nem kell azt gondolni, hogy az emberi szellem kivételt tenne ez alul.

Ez szintugy természeti tünemény, az elemek tulajdonságainak kölcsönös találkozásából eredő tünemény, mint bármily más.

(Folytatása következik.)

P ó t l é k.

Tegnap tárczánk utósó szakaszánál a következő, ahhoz tartozó jegyzet kimaradván, azt ezennel pótoljuk.

A szerves élet történelme a föld hitregei történelmének lényeges részét teszi. En azok sorába tartozom, kik a természetből cselem észszerűsége elveit vallják e téren magukénak. E bölcselem egyik sarkelve az: hogy a világ a végczélhoz legbölcsebben alkalmazott terv szerint teremtetett, vagy ha tetszik, teremtdött, s e szerint folytatja életét folyton. E miatt minden meg a n y a g a r á n y i esetlegesség is ki van zárva a világ életéből, ha ez nem a végczélhoz vezető tulajdonságokat léptető életbe. A különfeleség levén a természet egy másik elve, nagy szabadság uralkodik benne az egyes tüneményekre nézve. A mit főnebb a szerves élet eszméjéről mondtunk, annyit tesz: hogy a növényzetnek és az állatoknak volt teremtséleg egy alapeszméje (mind alakra, mind tehetségre nézve). A kühatások okozta különfeleségek szigoruan alkalmazkodtak mindig az alapeszméhez s annak mennyiségtani módosultait át nem léphették. Azért, ha más lett volna az alapeszme, mások lennének vala az első szerves lények, másfélék szinte az utóbbiak is. E mellett fejlődhetek fokozatosan, a tökéletessé a tökéletlenebből közvetlen, ugy, hogy csak az elsőnél volt szükséges az eredeti nemződés mint Schleiden véli, vagy lehetett új teremtés minden külön nem- és fajnál mint hiszi Burmeister s vele a nagy rész. Az alapeszme egyik tekintetben sem szenvedett sértést. A természeti korlátosság a észszerűség elvével fogva, és a természeti szabadság a különfeleség elvével fogva tisztán a természeti bölcselem tárgya, azért annak fejtegetése jelen tárgyalásunk határain túl fekszik.

Kedden, nov. 18-án adott „Troubadour” nagy opera, 4 fölönásban, Verdi Józseftől. Ezen alkalommal Konti Franciska újonnan szerződött tag mutatá be magát a közönségnek Azucena szerepében. A nélkül, hogy a tisztelt művész hangját tüzetesen bírálók, kijelentjük, hogy ő színpadunkon nyeménys az igazgatók iránt teljes elismeréssel kell lennünk, hogy az operának kezdetleges hiányait tekintetbe véve, az igényeknek megfelelőbb tagokról gondoskodának. Most már a három énekes: Schinek, Mindszenti és Konti, s a két énekes: Tanner és Fektér szépen be-töltik helyüket, s meggondolva, hogy egy vidéki színpadon tökélyt nem kívánhatunk, az igényeknek meg is felelnek. — Az előadás sikerült. — Közönség nagy számmal.

Szerdán, novemb. 19-én adatott „XI. Lajos, Frankhon királya,” vagy a zsarnok végnapi, szomorujáték 5 szakaszban, Delavigne után francziából fordítva. Legnagyobb elismeréssel kell megemlitenünk Zöldi Miklóst (XI. Lajos királyt), ki szerepét, teljesen fölfogta s oly művészileg személyesíté a bigott zsarnokot, hogy várakozásunkat teljesen kielégíté; nyert is sűrű tapsokat és többszörös kihívásban része-

sült. A többi közreműködőről is el lehet mondani, hogy elég jól fogták föl szerepeiket.

Ipar s kereskedelem.

Szegedi piaci árak nov. 8-ról. Repce mé-rője 8 ft — kr. Borsó mérője 6 ft 20 kr. Lencse mé-rője 6 ft 10 kr. Paszuly m. 3 ft 60 kr. Köles m. 2 ft 40 kr. Burgonya m. 1 ft — kr. Marhahus fontja 18 kr. Juhus fontja 11 kr. Sertéshus fontja 20 kr. Szalonna mázsája 28 ft — kr. Zsir itezéje 56 kr. Lángliszt má-zsája 13 ft — kr. Zsemlyelisz mázsája 6 ft 60 kr. Ke-nyérlisz itezéje 6 kr. Kukoriczaliszt itezéje 3 kr. Ár-padara itezéje 6 kr. Köleskása itezéje 9 kr. Rizskása fontja 24 kr. Faolaj fontja 80 kr. Repceolaj 40 kr. Lenmagolaj 64 kr. Új bor itc. 10 kr. Ó bor itc. 16 kr. Sör itezéje 16 kr. Gabona-pálinka itezéje 16 kr. Tör-kőly-pálinka itezéje 22 kr. Szilva-pálinka itezéje 26 kr. Faggyu mázsája 38 ft — kr. Faggyugyertya öntött fnja 39 kr, mártott fontja 32 kr. Szappan fontja 30 kr. Só fontja 10 kr. Körösfá öle 16 ft 40 kr. Tölgyfa öle 13 ft 20 kr. Lágysa 8 ft — kr. Kőszén vékája 1 ft — kr. Széna mázsája 3 — ft kr. Szalma m. 2 ft — kr. Ken-derm. 19 ft 50 kr. Len 41 ft.

Zöldi Miklós jutalomjátéka.

Bérlet

ARAD.

szünet

Szombat, nov. 22 én.

Szabó József és Filippovics István igazgatásuk alatti opera- dráma- és népszínmű-társulat által adatik:

A didergő.

Vigjáték 3 szakban, írta Deberczy Agoston, fordította Huszár Imre.

Kezdeté 7 órakor.

Távirati tudósítás

a bécsi börzéről november 20-án, 1862.

5% Metalliques	71 25	Ezüst	121.50
Nemzeti kölcsön	82 95	Váltó Londonra	122.50
Bankrészevény	791. —	Arany	584
Hitelintézet	219 80		

Felelős szerkesztő: Környei János.

BECSI BÖRZE nov. 18.				Adott ár		Tar-tott ár	
Allamadósság.				Vasuti részvények.			
5% osztrák érték	65 60	65 70	Éjszaki vaspálya	1880	1882		
5% Metalliques	71 15	71 25	Államvaspálya	240 —	240 50		
4% „	55 —	55 25	Déli vaspálya	291 —	292 —		
5% nemzeti kölcsön	82 80	82 90	Nyugati vaspálya	152 —	152 50		
			Tiszai vasut	147 —	— —		
Földtehermentesítés.				Iparrészvények.			
Magyar	71 50	72 —	Nemzeti bank	791 —	792 —		
Bánsági, horvát, szláv	69 50	70 —	Hitelintézeti	221 —	221 20		
Erdélyi	69 —	69 50	Escompte-bank	629 —	630 —		
			Lloyd	229 —	230 —		
			Dunagőzhajózás	410 —	411 —		
			Pesti lánczhid	400 —	403 —		
Bankzáloglevél				Elsőbbségi kötvények.			
6 évre	104 25	104 50	5% Lloyd	92 50	93 —		
			5% Dunagőzhajózási	94 —	95 —		
Sorsjegyek.				Váltók (devisek).			
1839-ki sorsjegyek	138 75	139 25	három hónapra.				
1854-ki „	91 50	92 —	Amsterdam (100 holl. frt.)				
1860-ki „	88 50	88 60	Augsburg (100 déln. frt.)				
Hitelintézeti	100 frt	130 70	Frankfurt (100 déln. frt.)				
Gőzhajózási	100 frt	94 25	Hamburg (100 M. B.)				
Budai	40 frt	36 25	London (10 L. St.)				
Eszterházy herczeg	40 frt	98 —	Páris (100 frank.)				
Salm	40 frt	36 75	Pénzmenek.				
Pálffy	40 frt	35 50	Császári arany				
Clary	40 frt	35 —	Korona				
St. Genois gróf	40 frt	35 —	Napoleons'd'or				
Windischgrätz hercz.	20 frt	21 75	Orosz imperialok				
Waldstein gróf	20 frt	21 —	Ezüst				
Keglevich gróf	10 frt	15 25					

KÖZLEKEDÉS.			
Vasuti menetrend.			
I. Aradról Pest és Bécs felé.			
Aradról indulás	12 óra 41 p. d. u., és 8 óra 20 p. este.		
Csabáról	2 óra 17 p. d. u., és 11 óra 13 p. éjjel.		
M.-Túrról	3 óra 50 p. d. u., és 2 óra 3 p. regg.		
Szolnokról	5 óra 9 p. d. u., és 4 óra 12 p. „		
Cegléd érkezés	5 óra 56 p. este, és 5 óra 39 p. „		
Pest	8 óra 37 p. „ és 8 óra 45 p. „		
Bécs	6 óra — p. regg. és 6 óra 33 p. este.		
II. Bécsből Pest és Arad felé.			
Bécsből indulás	8 óra — p. este, és 7 óra 45 p. regg.		
Pestről	6 óra 25 p. regg., és 5 óra 35 p. este.		
Ceglédről	9 óra 42 p. „ és 8 óra 39 p. „		
Szolnokról	10 óra 40 p. „ és 10 óra 11 p. éjjel.		
M.-Túrról	11 óra 46 p. d. e. és 12 óra 14 p. „		
Csabáról	1 óra 22 p. d. u. és 3 óra 9 p. regg.		
Aradra érkezés	3 óra 3 p. d. u. és 6 óra — p. regg.		
Postai menetrend.			
Pestről. Érkezik mindennap	1-szer a vasutról.		
N.-Szebenből	érk. 5 órakor reggel.		
Temesvárról	„ 11 „ délelőtt.		
Váradról	„ 11 „ „		
Battonyáról	„ 5 1/2 „ este.		
Joszáshelyről	„ 5 „ „		
Indul: naponkint Joszáshelyre	6 órakor reggel.		
Battonyára	11 1/2 „ „ délelőtt.		
N.-Váradra	1 „ „ délután.		
Temesvárra	3 „ „ „		
N.-Szebenbe	7 „ „ este.		

GABONAÁRAK			
a pesti piacon november 18-án.			
Alsó-austriai mé-rő szerint	Súly font szerint	Leg-alatt	Leg-maga
Buza, bánáti uj	86—88	3 80	4 40
„ tiszavidéki	85—88	3 70	4 —
„ fehérvári	84—85	3 90	4 —
„ bácskai	83—84	3 80	4 —
Kétszeres	76—78	3 35	3 35
Rozs	76—78	2 60	2 80
Árpa, sörfőzésre	68—70	2 20	2 40
„ etetésre	65—67	1 80	2 —
Zab	45—48	1 45	1 60
Kukorica	79—83	2 15	2 40
Köles	—	2 15	2 40
Paszuly	—	3 50	—
Repce, ősz	—	8 20	8 30
„ téli	—	—	—
Dunavizállás Pesten nov. 19. 3' 11" 0 alatt			
„ Pozsonynál nov. 18. 1' 10" 0 felett.			
Maros „ november 20. 0 alatt.			

H I R D E T É S E K.

(1241)

Árverési hirdetés.

3—3

Sz. kir. Arad városa törvényszéke által f. évi 1807/1366. sz. végzésben Cseke János részére Popa Juon aradi lakosnak Aradon a radnai-utczában 21. sz. a levő háza és telkére, nem különben Erzsébet-utczai 19. helyr. sz. üres telkére az árverés elrendeltetvén, miután a f. évi november 15-ére kitűzött árverés vevők hiánya miatt eredménytelen maradt: ezennel közhírré tétetik, hogy az említett ingatlanok második árverésére határidőül 1862. évi december 15-dik d. u. 3 órája, a helyszínére, radnai utca 21. sz. házhoz kitűzetett, mely alkalommal is ugyanott a fent nevezett ingatlank becsáron alól is eladandók lesznek.

Mire a venni szándékozók azzal hivatnak meg, hogy az árverési feltételek az aradvárosi telekkönyvi hivatalban mindenkor megtekinthetők és hogy a radnai-utca 21. sz. ház becsára 1685 frt, sz Erzsébet-utczai teleké pedig 484 frt o. é.

Arudon, 1862. évi november 15-én.

Szekulits János,

tanácsnok, mint végrehajtó bíró.

1086. 1087/1862.

(1242)

2—3

Árverési hirdetés.

Bachruch Sarolta és Bachruch Netti felperesek részére Kohn Dániel battonyai lakos alperestől kielégítési végrehajtás utján f. évi november 7-ikén 4860 frt tőke s járuléka erejeig bírólal lefoglalt ingóságok u. m. boltbeli cikkek és házbutorok f. évi november 21-én d. e. órákban végrehajtást szenvedő lakán megtartandó bírói árverés utján készpénzfizetés mellett el fognak adatni, — mi is ezennel közhírré tétetik. Battonyán, 1862. november 10.

Petrovits György,

végrehajtó bíró.

(1240)

3—3

Árverési hirdetés.

Csorba Endrének Ficzy Ferencz és Mária elleni végrehajtási ügyében ez utóbbiaknak Pankotán fekvő 362. számú házuk és 720 □ ölnyi beltelkék, mely összesen 1400 o. frtra becsülve van 1862. évi november 24-ik napján és szükség esetében december 29-ik napján délelőtti 10 órakor Pankotán a község házánál tartandó árverésen el fog adatni.

Az árverési feltételek a világoi főszolgabíróságnál megtekinthetők.

Kelt Aradon, 1862. október 17.

A megyei telekkönyvi hivatal.

(1239)

3—3

Aradhoz közel Forray-Iratosi jegyzőnél két kazal (600 mázsá) széna öl- v. mázsán-ként szabad kézből eladó.

(1210)

3—8

Halász-utczában 1-ső szám alatti lakóház szabad kézből eladó. Értekezhetni a házban a korcsmárosnál.

(1243)

1—*

A főtéren Szabó-féle ház 1-ső emeletében egy utczai lakás novemb. 1-től kiadó.

Értekezhetni Bogdánffy Gergely házi gondnokkal.

(1147)

23—*

Bettelheim testvérek könyvkereskedésében Aradon kapható:

A CSONTTÖRÉSEK,

kórbonczani, kórtörténelmi és gyógyeljárás tekintetben.

Írta Dr. Nagel Emil.

Szövegbe nyomott fametszvényekkel.

Ára 1 frt 80 kr.

Az Allopathia és Homoeopathia

közi viszony vagy hasonszenv-vázlata levelekben, közfelvilágosítás érdekében

írta Dr. SZOHNER JOZSEF,

orvostudor.

Ára 1 frt o. ért.

AZ UJ FÖLDESUR, REGÉNY.

Írta JÓKAI MÓR.

3 kötet. — Ára 3 frt.

Naptárak 1863. évre:

Garabonciás diák.	Ára 80 kr.	Wanderer an der Donau, Neuester Familien-Kalender s. Prämie.	Ára 70 kr.
Bolond Miska naptár.	Ára 80 kr.	Humoristisch - Satyrischer Volks-Kalender, von Märzroth.	Ára 70 kr.
Kakas Márton naptár.	Ára 80 kr.	Illustr. Kathol. Volks-Kalender, von Jarisch.	Ára 54 kr.
Paprika Janesi naptár.	Ára 30 kr.	Wandersman-Kalender.	Ára 40 kr.
Az ország tükre.	Ára 1 ft 20 kr.	Österr. Volks-Kalender.	Ára 65 kr.
Kipfelhauser naptár.	Ára 80 kr.	Dr. Nep. Volgl's Volks-Kalender.	Ára 65 kr.
Nagy képes naptár, Bucsánszky Alajostól.	Ára 42 kr.	Ausztria-Kalender.	Ára 60 kr.
Protestans képes naptár.	Ára 40 kr.	Öst. G. Adolf Kalender.	Ára 50 kr.
Szebeni román naptár.	Ára 40 kr.		
Österreichischer Volks- u. Wirthschafts-Kalender.	Ára 40 kr.		
Illustrirt. Kalender u. Novellen Almanach s. Prämie.	Ára 84 kr.		